

Brane Mozetič

Mreža

Emonica, Ljubljana 1989

Današnja poezija se dogaja v času po zlomu modernistične estetike, ki je z ultramodernizmom doživela svojo radikalizacijo, hkrati pa tudi že zašla v slepo ulico. Ultramodernistični pesniški izdelki, ki so včasih še lahko presenečali s svojo »šokantnostjo« in »provokativnostjo«, predstavljajo za današnjo generacijo le še dokument umetnosti sedemdesetih let. Če se je misel postmoderne konstituirala s problematizacijo projekta Moderne, teleološkosti zgodovine in univerzalnih diskurzov, ki so pretendirali na pojasnitev Celote sveta, pa je za poezijo v času postmoderne — za poezijo osemdesetih let — značilno priseganje na t. i. avtopoetike. Gre za soobstoj različnih literarnih diskurzov, ki niso več obremenjeni s kánonom in dramaturgijo modernizma. Pisanje skupinskih programskih manifestov, značilno za avantgardiste vseh starosti, je zamenjala osebna mitologija.

Eden pomembnejših predstavnikov mlajše slovenske poezije osemdesetih let je gotovo Brane Mozetič. Mozetičeva pesniška zbirka *Mreža*, izšla pri novoustanovljeni zbirki oziroma založbi *Emonica*, se motivno in tematsko navezuje na avtorjevi prejšnji dve zbirki: *Modrino dotika* (1986) in *Zaklinjanja* (1987), hkrati pa vstopa tudi v nove pesniške svetove. Motivno jedro Mozetičevih pesmi je določeno z erotiko, erotiko v najbolj radikalni in brezkompromisni obliki, ki je za slovenske razmere prava redkost, s svojo homoerotičnostjo pa je, kolikor nam je znano, za enkrat še izjemen pojav v slovenski poeziji (mimogrede rečeno utegne zato imeti poleg »pesniških« tudi nekatere pozitivne socialne učinke). Pesniško tematizacijo erosa doseže Mozetič z registracijo in razvitjem dialektike želje in užitka in njenega stalnega perpetuiranja. Hedonistični in narcisistični subjekt, ki spregovarja skozi Mozetičeve pesmi, je v svojih željah, strasteh in hrepenenjih zaznamovan z nemožnostjo trajnega fiksiranja spolnega razmerja. Nenehno in še in še zahteva ljubezen (drugi cikel pesmi v zbirki nosi naslov »In še«!). Ljubezen je ravno v stremenju k Enemu, toda kljub temu, da je ljubezen vzajemna, se izkaže za nemočno, ker ne ve, da je pač zgolj in samo želja biti eno. Zev, ki zazija med partnerjema, prej ali slej pokaže na paradoksalno naravo užitka. Seksualni

užitek je usodno zaznamovan z nemožnostjo »pomiritve« in zapolnitve vrzeli, ki se odpre med partnerjema. Njun odnos je odnos med dvema »seksuiranima bitjema«; drugega v tem odnosu odlikuje zmeraj le to, da je »seksuirano bitje«. Radikalneje postavljeno, se vse vrti okrog faličnega užitka. Toda užitek kot neka polna, trajna, kot substancialna entiteta je vseskozi subvertiran in se odmika v neskončnost (Hegel bi rekel v »slabo neskončnost«). Ni slučajno, da znani in pri nas zelo cenjeni francoski filozof kot shemo uživanja postavi ravno znameniti Zenonov paradoks o Ahilu in želvi: Ahil želve ne more dohiteti oziroma povedano drugače: doseže jo šele v neskončnosti.

Mozetičeve pesmi so, si lahko dovolimo reči, ravno zapis te »bolečine razlike«, zavest o izgubljeni »epski enotnosti« erotičnega odnosa in o »večnem vračanju istega«. Akterja ljubezenskega vrtiljaka sta obsojena na nenehno izmenjavanje bolečine in naslade in iz tega izvirajočih občutij resignacije, samote, »ničnosti vsakega trenutka« (Mozetič), pa spet upajočega zagona, ekstatičnega zanosa in zmeraj novega začenjanja. Simptomatični so že naslovi pesniških ciklusov v Mozetičevi zbirki: *Vozli*, *In še* in pa — *Krči*. Če se spomnimo na Gradnika, pa lahko takoj rečemo, da k erosu neločljivo spada tudi thanatos. In res tudi pri Mozetiču — z njegovimi lastnimi besedami — »obsedenost telesa« vselej spremlja »ritem smrti« (5. pesem iz ciklusa *In še*).

Pomembno vlogo imajo tudi dekadentno hlastne blodnje po vlemestnih bulvarjih in srečavanja v puščobnih hotelskih sobah, kar pa za Mozetičevo poezijo ni več novost. Večina pesmi je napisanih v obliki nagovarjanja drugega, na tehnopoetski ravni pa skuša avtor doseči zaželjene učinke še z impresionističnimi zarisi (zlasti kot uvodni akord vsake pesmi), bogato metaforiko (posebej iz živalskega sveta, npr. tiger v 18. in 19. pesmi ciklusa *Vozli*) in s hitro spreminjajočim se sunkovitim ritmom, ki ga omogočajo natrgani verzi in sinkopirani predahi.

Kako prenesti »bolečino razlike«, zavest o muhasti naravi užitka, o tem, da »obsedenost telesa« (Mozetič) nikoli ne prinese tistega, česar se je zavest »subjekta, za katerega se lahko predpostavlja, da uživa«, vsekozi nadejala: srečnega ujemanja, uspelega srečanja in končne potešenosti. Poskus izhoda, vsaj za trenutek, je lahko v aktu »pesniškega stvarjenja«:

/moje čutenje ljubezni kakor tisoč drugih
sípek prah, kdaj žalost, radost, ničnost
vsakega trenutka — kajti morje je edino
pesem je edina, tu naj se utopim/.

Morda je ravno v pesniškem artikuliranju dialektike želje in užitka, v njunih vselej »spodletelih srečanjih« in v njuni estetizaciji najvišji domet, pa tudi že meja horizonta sveta, ki ga razpira Mozetičeva poezija.

Matevž Kos